

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ortv Ac Progressv Artis Typographicae Dissertatio Historica

Mallinckrodt, Bernhard von

Coloniae Agrippinae, 1640

Cap. XIII. De primis libris impreßis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11780

puto Gensonium, de quo supra, cum typos in Galliam primus deferreret, alibi, quam in hac regni Metropoli sedem elegisse. Fuit ibidem Henricus, etiam Stephanus Senior Roberti parens, cuius infra obiter memoratio fiet. Is autem anno 1509, excudit Quintuplex Prætorium Latinum Iacobi Fabri Stapulensis. Lugdunum præter plurimos alios Franciscus Fradinus, & Hugo à Porta excutione innumerorum, & ingentium in vtriusq; luris arte voluminum illustrarunt, nec minoris famæ sunt omnis generis librorum impressione Græphus Tornæsius Cardon, alijq; , quos vel huius vrbis, vel aliarum omnes referre velle longum & infinitum ferè sit, ac propterea ad reliqua transgredior.

Lugdunum.

CAPUT XIII.

De primis libris impressis.

BReuiter iam de præcipuis Typographis, maximeq; illis qui eruditionis præsidium ad tam grauem, laboriosam, honoratam, & necessariam artem præ plerisq; alijs attulisse celebrantur, quædam subiectam: vbi tamen prius præmiserò, quænam fuerint primordialia huius artificij rudimenta, primi nimirum libri, qui impressi fuisse traduntur. Nam non minus in his, quam plerisq; alijs impressoriam concernentibus artem, auctores variant, vti in superioribus hinc inde per occasionem iam prælibaui. Batavi præterquam quod Harlemi libellum, cui Salutis Speculum inscriptio fuerit, omnium primo excusum venditant, Moguntiaë etiam furtiuus suis ex Hollandia, vt persuasum habent, surreptis typis, initio tradunt impressum esse, Alexandri doctrinale, & Tractatus Dialecticos Petri Hispani. Verum hæc erronea opinio in superioribus explosa & reiecta est. Mariangelus Accursius Donati Grammaticam & Confessionalia, primogenituræ honore donat, quem Colonienfis Chronici auctor, Bibliorum Sacrorum Codici impartit, cuius opinionem reliquis facile prætulerim, præsertim quod Mariangelum arbitror loqui de Hollandicis Rudimentis, quæ in consortium huius inuentionis admittere non dignor. Ramus quidem, eumq; secutus Zwingerus, in *Theatro vite humana*, officia Ciceronis ante omnes alios libros primordialiter impressos fuisse opinantur, verùm ipse annus (nam ad 1466. referunt) satis superque illos refellit. Raphael autem Volaterranus, qui S. Augustini libros *de Ciuitate Dei*, & Lactantium primitus typis descriptos prodit, inter præcedentium dissensiones partem non facit, loquitur enim de excusoria primæua Romæ facta, quamuis Spondanus in *Chronographia*

phia perperam eum intellexerit de primis in Europa libris excusis. Si in hac auctōrum diuersimoda narratione & contradicentiā electionem institueret integrum est, Chronici Colonienſis narrata reliquis facere prætulerim; tum quod illud de Moguntinis prælis loquatur, quæ primosq; orbi libros exhibuisse, & sufficienter probatum confido, & euidentiā facti ipsa, ac rerum testimonijs satis euictum nōscitur, tum quod admodum verisimile sit, tam salutaris artis primordia, boni ominis causa à sacris potissimum auspiciata fuisse.

CAP. XIV.

*Typographorum aliquot doctrina excellentium
Nomenclatura.*

Inter Typographos rarioris eruditionis laude præstantes, ætate primas fere aufert Aldus Manutius Romanus, qui Venetijs ante annum 1500. celeberrimam instituit Officinam, è qua plurimi egregij auctores prodierunt, isq; primus, ni fallor, est qui Græcos libros excudit. Nam qui ante illum eius generis typis vsi sunt, qui rari admodum fuerunt, ferè ad explendas lacunas, sicubi in Latinis Codicibus vna atque altera Græci sermonis vocula intercurreret, eos adhibebant: Antiquissimi enim Typographi vacua illic spacia relinquere solebant, ob Græcorum characterum defectum, Testatur autem in Epistola quadam Erasmus ante annum 1520. vix quicquam, nisi profani generis, ex Aldina Officina typis Græcanicis exiisse. Hunc eundem puto primum esse qui typos Hebraicos in hac arte adhibuerit, certè vsus illis fuit, vt ipsemet Aldus testatur in Epistola ad Conradum Cellam, & Vincentium Longium, quæ extat inter *Epistolas Philologicas Goldasti*. obiit Aldus hic anno 1516. vt Iacobus Tirinus in *Indice Auctorum* testatur. De hoc Aldo ita scribit in *Vatic. Biblioth.* Angelus Roccha pag. 412. Quos inter Aldus Pius Manutius Senior primum hac in re locum occupauit, atq; ita vt omnibus in rebus, quicquid exacti, quicquid pulchri, quicquid deniq; boni appareat, id ipsum Typographia Aldina nomine ex prouerbio nuncupari soleat. Fuit enim doctissimus, ac non minus re quam cognomine Pius, omnig; laude dignus, vt in *Typographia Aldina* fusius dictum est. Audiui enim ab iis, qui cum eo diu versati sunt, vt alias posthabeam diligentijs in Typographia præstitas, duo ad summū folia, singula quoq; hebdomada imprimi solere, cum hodie totidem fere, &c. Idē pag. 402. Aldus enim Senior publica consuluit utilitati, dum impressoria artē miro exercuit studio, vt Latinā linguā & Græcā quas optimè callebat, in pristinū splendore typis perpulchris restitueret. Nā ea re-
pestate